

Motion till riksdagen
2009/10:Kr338

av Stefan Attefall (kd)

Det civila samhället

1 Innehållsförteckning

2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Inledning.....	2
4	Det civila samhället och staten	3
5	Regeringens insatser	3
6	Underlätta för det civila samhället.....	4
6.1	Kultur	4
6.2	Sociala företag.....	5
6.3	Moms för secondhand-affärer	5
6.4	Skatteavdrag för gåvor till ideella organisationer.....	6
6.5	Minska den politiska styrningen av hur organisationer tilldelas och använder sina pengar.....	7
6.6	Lagstiftningsområden och regelverk	7
6.7	Livsmedelslagen.....	7
6.8	SST.....	8
6.9	Arbetsgivaravgifter inom ideella organisationer	8

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka det civila samhället.

3 Inledning

Ett samhälle måste bygga på tillit. Tillit människor emellan är grundläggande för att ett samhälle ska fungera, utan den riskerar samhället förtvina. Vårt samhälles grund bygger på relationer och tillit, i familjen, skolan, på arbetet och i kontakt med de offentliga myndigheterna.

I Sverige har vi en lång och rik tradition av att organisera oss. Det handlar om allt ifrån frikyrkorörelsen, arbetarrörelsen till idrottsrörelsen. Utan deras framväxt under 1850-talet hade Sverige sett mycket annorlunda ut. Vi får inte glömma bort att Sverige vid denna tid varken hade lika eller allmän rösträtt. Det var i dessa rörelser som de demokratiska värderingarna grundlades. Det var i dessa rörelser som alla, oavsett kön eller samhällsklass, på lika villkor fick rösträtt i organisationerna. Det handlade om det personliga ansvaret, att vi alla har en del och ett ansvar i vårt gemensamma.

Kristdemokraterna tror inte på ett samhälle där varje människa står stark i sig själv. Vi människor är beroende av gemenskap för att kunna utvecklas och växa som personer. Den människa som inte blir sedd, som inte kan vara delaktig i ett större sammanhang eller som inte får bekräftelse krymper som människa. Det är alla dessa icke-offentliga sammanhang och alla människor som ingår i dem som skapar det civila samhället.

Ett starkt civilt samhälle är grunden för en stark demokrati. Det ser vi tydligt i länder som lider under ett diktatoriskt styre. Bland det första som diktaturregimer slår mot är just det civila samhället. Förbud mot partier, fackföreningar, kyrkor och att människor samlas i större samlingar är några exempel på hur man försöker minska människors delaktighet och engagemang. För samma betydelse som det civila samhället har för en demokrati och marknadsekonomi, lika farligt är det för en diktatur. När människor kommer samman uppstår en moral som inte bara visar på det orättfärdiga, utan som också ger människor kurage att kämpa för det goda, för det som är rätt.

Ideella föreningar har de mest skiftande uppgifterna. Vissa ser till att äldre på serviceboenden kommer ut i friska luften, andra ser till att frivilliga vuxna finns på skolgårdarna eller på gator och torg om nätterna. Andra föreningar har en verksamhet som hjälper alkoholmissbrukare, hemlösa eller som arbetar för att världens fattiga ska få bättre förutsättningar att lyfta sig ur fattigdom.

4 Det civila samhället och staten

En vanlig tanke är att begreppet samhället är detsamma som det offentliga: stat, kommun och landsting. Det är helt fel. Samhället är mycket större och består av alla vi människor – människor som är beroende av varandra och hjälper varandra. För oss är samhället så oändligt mycket större än det offentliga. I det civila samhället samlas alla naturliga gemenskaper som en samhällskropp består av familjer, ideella organisationer, byalag, kooperativ, ekonomiska föreningar med mera. Ett väl fungerande civilt samhälle är inte bara viktigt för ett fungerande samhällssystem, utan även för den enskilda människan i form av att uppfylla dess behov av gemenskap.

För ett välmående samhälle är det viktigt att hitta en balans mellan staten och det civila samhället, med tydliga spelregler. I många fall är det tyvärr så att det civila samhället inte får tillräckligt utrymme för att växa. Meningen är inte att det civila samhället ska vara statens förlängda arm. Därför är det oerhört viktigt att staten inte skapar ett beroendeförhållande mellan stat och den ideella sektorn. Istället måste statens och kommunernas strävan vara att stödja de ideella verksamheterna. Ett ökat samarbete mellan det offentliga, privata och den ideella sektorn är nödvändigt för att vårt samhälle ska utvecklas. Det offentliga får inte omöjliggöra eller försvåra för den ideella sektorn genom lagstiftning, beskattning eller andra åtgärder. Tvärtom måste uppgiften vara att underlätta och uppmuntra. Vi tror inte att det går att överskatta vad ett starkt civilsamhälle kan betyda.

5 Regeringens insatser

När Kristdemokraterna och Allians för Sverige gick till val 2006 var det tydligt att ett av målen var att uppvärdera det civila samhällets status. Arbetet har varit intensivt för att försöka hitta vägar och arbetssätt att uppgradera och underlätta för det civila samhället. Redan 2007 inleddes en dialog, ledd av Peter Örn, mellan regeringen och den ideella sektorn. I oktober 2008 slöts en överenskommelse mellan regeringen, SKL och idéburna organisationer inom det sociala området. Ett sådant samarbete är även på gång inom integrationsområdet – ett stort steg för att tydliggöra rollerna parterna emellan.

Det är glädjande att regeringen i budgetpropositionen för 2010 valt att lyfta fram det civila samhällets roll. Dels genom att regeringen i höst ämnar lägga fram en proposition för att tydliggöra det civila samhällets roll gentemot staten, dels genom att man tillför cirka 22 miljoner kronor per år till ett forskningsprogram som syftar till att utveckla kunskapen om den ideella sektorn.

Fel! Okänt namn

6 Underlätta för det civila samhället

I organisationer och rörelser finns det tusentals människor som dagligen väljer att ägna tid och energi åt att göra fantastiska samhällsinsatser, ofta i det tysta utan stora rubriker. Därför är det så viktigt att det offentliga uppmuntrar och stödjer, det vinner alla på. I en väl fungerande välfärdsstat bör det offentliga och frivilligorganisationer gå hand i hand och stötta varandra. Utan denna uppmuntran finns en risk att det civila samhället dräneras på både kraft och det som urskiljer det från annan verksamhet – sin värdemässiga identitet.

Den svenska folkrörelsetraditionen är unik. Detta frivilliga engagemang är en omistlig del av samhällsgemenskapen. Det skapar trygghet och välfärd för många som annars skulle hamna i utanförskap.

6.1 Kultur

Den största delen av den kultur som idag bedrivs i Sverige sker inom den ideella sektorn. Det handlar om sådant vi ägnar oss åt oavsett statlig inblandning eller ej. Vi är med i spelmanslag och körer, vi skriver dikter och målar. Kultur är mycket större än enbart den statliga kulturpolitiken.

Folkbildning är en stor del i det svenska kulturlivet. Varje år träffas miljontals människor för att utbyta kunskaper, åsikter och för att utvecklas med varandra. Formerna varierar från exempelvis seminarier och konserter till studiecirklar. Folkbildningen finansieras till stor del av stöd från stat, landsting och kommuner, därför är det oroande att vi idag ser att fler kommuner väljer att dra ner sitt stöd till denna verksamhet.

Vi ser det mycket positivt att regeringen i sin kulturproposition (2009/10:3) berör det civila samhällets betydelse för kulturutövningen, och ser ett stort behov av att uppgradera dess betydelse. I propositionen föreslås det att regeringen ska inbjuda till en dialog där staten, kommuner och landsting tillsammans med ideella idéburna organisationer gemensamt kan ta ett krafttag om framtidsfrågorna.

I propositionen berör man även behovet av att enskildas finansiering av kulturverksamhet måste öka och att det därför bör ges ytterligare uppmärksamhet.

Inom idrottsrörelsen är avdragsgill marknadsföringspost något vedertaget, där företaget mot en sponsring kan få marknadsföring på t.ex. en hockeyrink. Detta är inte lika enkelt när det gäller sponsring av kultur, trots att Regeringsrätten fastslagit att även kultur ingår i dess definition på sponsring. Till exempel betraktas oftast stöd till marknadsföring av en bygdeteater som gåva och är därmed inte avdragsgillt för företag. Här fokuserar lagen ensidigt på det sponsrande företagets nytta och inte på nyttan med sponsringen för den mottagande föreningen.

Vi anser därför att det behövs en översyn av inkomstskattelagen så att det tydligt framgår att kultursponsring jämställs med idrottsponsring.

6.2 Sociala företag

Det sociala engagemanget speglar människors omsorg om varandra. En otroligt viktig verksamhet är de företag, vars primära syfte inte är att tjäna pengar, utan att försöka integrera människor som är i riskzonen för att hamna i ett permanent utanförskap på arbetsmarknaden. Det kan till exempel handla om människor som fastnat i ett långvarigt missbruk, suttit i fängelse, eller bara hamnat utanför arbetsmarknaden. Det som är signifikant för dessa företag är att den vinst som genereras återinvesteras samt att de är fristående från den offentliga verksamheten.

Två exempel på sådan verksamhet är Vägen Ut-kooperativen och Basta arbetskooperativ som driver boende, arbetsträning och produktion för och med personer som ska slussas tillbaka till samhället efter fängelsevistelser eller mångårigt missbruk. De sociala företagen har komparativa fördelar i och med att många medlemmar och medarbetare har liknande erfarenheter och därför kan erbjuda en unik kompetens.

De sociala företagen förenar på ett unikt sätt individens behov med marknadens efterfrågan. För att kunna göra detta krävs en nära relation till den offentliga sektorn, dels för det ekonomiska stödet, dels för den verksamhet de bedriver. Företagen tar emot stöd från staten men erbjuder i väldigt stor omfattning sina tjänster till kommuner och landsting genom till exempel platser för rehabilitering eller arbetsträning. Detta ställer krav på att arbetsmarknads- och socialpolitiska program och insatser anpassas både till företagets förutsättningar och individens behov.

Regeringen har gjort insatser dels för att öka medvetenheten om sociala företag, dels för att se över och främja insatserna som de sociala företagen gör.

Men många företag har det väldigt svårt att få ihop finansieringen och lever under ovissa förhållanden. Flera av företagen skulle kunna anställa fler men kan inte på grund av brist på tillgång till riskvilligt kapital.

6.3 Moms för secondhand-affärer

EU-kommissionen har kritiserat de svenska momsreglerna för att de skapar illojal konkurrens mellan företag och ideella organisationer. Detta kommer av att ideella föreningar och religiösa samfund inte behöver betala moms på sin välgörenhetshandel.

Men en 25-procentig moms skulle innebära att mycket av den handel som idag bedrivs på ideell basis kommer att bli olönsam och troligtvis inte kunna fortsätta. Ideella second hand-butiker drivs generellt sett inte i vinstgivande syfte, utan som en social hjälpverksamhet som finansierar sociala insatser såväl i Sverige som i utlandet. Skälen till att dessa butiker inte är momspliktiga är att de dels har ett ideellt syfte, dels inte har några nämnvärda kostnader för inköp. En momsbeläggning skulle därmed i princip höja priset på varorna med 25 %. Staten skulle därmed bli den stora vinnaren när någon handlar i en ideell second hand-butik – pengar som istället skulle gå till välgörenhet.

Fel! Okänt namn på

Administrationn skulle öka, och antagligen skulle det bli svårare att få tag på människor som, utan ersättning, kan tänka sig att jobba i butikerna när deras insatser istället går till statskassan. Risken är att en stor del av kärnan i den ideella verksamheten efter ett sådant införande varken skulle vara lönsamt eller ideellt. Enligt en studie som utförts vid Stockholms universitet ger varje krona som omsätts i de ideellt drivna secondhand-butikerna en samhällsnytta värd 6,10 kronor.

Myrorna är en av de organisationerna som under lång tid drivit en sådan verksamhet. År 2007 hade de 27 butiker i Sverige och hade en omsättning på 186 miljoner kronor. Utöver detta har Myrorna samarbete med många partners som arbetar med rehabilitering och övergångsarbetsmarknad. Överskottet av Myrornas secondhand-försäljning går till Frälsningsarméns sociala verksamhet. De secondhand-affärer som bedrivs på ideell basis är otroligt viktiga eftersom deras verksamhet ger människor arbetstillfällen men även för att deras överskott går till välgörenhet.

Många länder i EU har undantag från momsdirektivet, varför det synes märkligt att Sverige skulle behöva införa moms på ideell välgörenhetshandel.

Därför bör riksdag och regering verka för att second hand-verksamhet som drivs av ideella föreningar och religiösa samfund även fortsatt ska vara momsbefriade.

6.4 Skatteavdrag för gåvor till ideella organisationer

I valrörelsen 2006 gav alliansen löfte om att utreda införandet av avdragsrätt för ideella gåvor. I Sverige är stödet för bistånd och socialt arbete mycket starkt, men samtidigt är Sverige det enda land i EU där medborgarna och/eller företagen inte på något sätt har möjlighet att göra avdrag för sina gåvor till ideell verksamhet.

En utredning tillsattes i slutet av 2008 för att undersöka hur de svenska skattereglerna skulle kunna utformas för att dessa ska överensstämja med EG-rätten, om en lagändring behöver genomföras. Utredaren kom fram till att om ett system med avdragsrätt för gåvor till ideella organisationer skulle genomföras i Sverige, skulle det öka gåvorna med 800 miljoner kronor per år. Kostnaden för staten skulle endast bli 650 miljoner. Precis som avdraget för hushållsnära tjänster och ROT-avdraget är de samhällsekonomiska effekterna av reformen större än statens kostnader för densamma. Förslaget skulle innebära att privatpersoner skulle kunna göra avdrag för upp till 20 000 kronor per år, vilket innebär 7 000 kronor tillbaka på skatten. Företag skulle enligt förslaget få göra avdrag för drygt 100 000 kronor per år.

Ideella organisationer utför verksamhet som spänner mellan allt ifrån att samla in forskningsmedel till att bedriva katastrofhjälp. Idag är det svenska biståndsmålet en procent av BNI och en målsättning bör vara att ytterligare en procent av BNI ska skänkas till utvecklingsarbete på frivillig väg. För att möjliggöra detta bör vi stimulera donationer från privatpersoner och företag. Därför menar vi att enskilda och företag ska medges rätt till skatteavdrag för

gåvor till ideell verksamhet. Den ideella sektorn bör stärkas genom att givandet från privatpersoner och företag uppmuntras.

6.5 Minska den politiska styrningen av hur organisationer tilldelas och använder sina pengar

De medel som ideella organisationer får från staten har de tyvärr inte egen bestämmanderätt över. Ofta är medlen knutna till olika mål som ska uppnås. I och med att ett sådant system används skickar politiker ut signalen att vi inte litar på organisationerna fullt ut, att vi inte tror att de har förmågan att själva besluta om var medlen ska användas. Det handlar inte om att stödet idag används fel, utan snarare om att dessa organisationer bättre än några vet hur det ska användas och hur mycket som ska satsas på vad.

Budskapet bör istället vara att vi litar på den ideella sektorn, att vi vet att de gör ett bra jobb. Vi tror att de kommer att jobba samhällsnyttigt men att politiker inte ska detaljstyra. Ideella organisationer bör få förfoga över anslagen efter eget huvud.

6.6 Lagstiftningsområden och regelverk

För att ideell verksamhet ska kunna förekomma krävs det att onödiga regler och lagar, som enbart försvårar det civila samhällets fortlevnad, försvinner. Vi anser att den lagstiftande församlingen alltid bör ha i åtanke att, om en ny lag ska införas och kan ha påverkan på det civila samhället, så ska denna nya reglering inte förhindra ideella organisationers fortsatta utvidgning och fortlevnad. Det bör även göras en översyn av redan befintliga lagstiftningsområden och regelverk som inte är anpassade till den ideella sektorn.

6.7 Livsmedelslagen

Många föreningar har under lång tid bakat bullar, bröd och kakor för att sälja dessa och samla in pengar till olika ändamål eller för att finansiera föreningens verksamhet. År 2006 trädde en ny livsmedelslag i kraft som följd av skärpta livsmedelsregler inom EU. Detta har i Sverige lett till stor förvirring och stora skillnader mellan bedömningar kommuner emellan.

I och med den nya livsmedelslagens införande höjdes kraven på de mindre caféerna. Livsmedelsverket var tydligt med att all mat som säljs ska vara säker och att det är försäljaren som ansvarar för att det är så. Man skriver: ”En restaurang eller ett café som drivs av en ideell förening omfattas därmed av samma krav som ett privat företag med samma verksamhet.”

Kommunerna är den kontrollmyndighet som avgör i vilken mån en verksamhet ska omfattas av livsmedelsregleringen och det har visat sig att detta är väldigt godtyckligt. Det spelar stor roll vilka det är som bakar och i vilken kommun man befinner sig. Det finns exempel som visar på att det är fullt

Fel! Okänt namn på

möjligt för skolklasser att baka bröd och sälja på samma marknader där andra organisationer blivit nekade.

Visst är det bra att livsmedelsproducenterna måste ta ett större ansvar. Men detta är ett exempel på en reglering som inte är träffsäker, utan slår blint mot kyrkkaffet och bullbaketen på dagis. Krångliga regler gör det omöjligt för organisationer som under flera år sålt bröd på marknader att fortsätta.

6.8 SST

Trossamfund är och har alltid varit en stabil grund i vårt civila samhälle. Mycket av den utveckling som vi ser idag hjälptes fram av blomstrande frikyrkoförsamlingar i början av 1900-talet. Idag är det sociala arbetet en mycket stor del av trossamfundens verksamhet.

Varje år ger staten ett stöd till trossamfund i Sverige. Enligt SST (Nämnden för statligt stöd till trossamfund) uppgick detta stöd under 2007 till cirka 50 miljoner kronor. Regeringen avgör vilka trossamfund som är berättigade till statligt stöd. För att vara berättigat krävs bland annat att samfundet bidrar till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på, att de är stabila och har egen livskraft. För närvarande uppgår antalet berättigade trossamfund och samverkansorgan till tjugotvå.

Bland annat ges ett bidrag som kallas för lokalbidrag. Det är ett investeringsbidrag där även handikappanpassning av lokaler ingår. Detta bidrag kan ges för att församlingar ska kunna hålla lokaler för sin religiösa verksamhet. Dock kan man säga att detta bidrag inte har utvecklats i jämn takt. Fram till mitten av 1990-talet var bidraget 13 miljoner kronor per år. Sedan sänktes detta bidrag, tillfälligt sades det, till 2 miljoner kronor per år. Ännu idag ligger detta bidrag kvar på 2 miljoner kronor. Detta har gjort att SST beslutat sig för att endast bevilja bidrag för handikappanpassning av redan befintliga lokaler.

Det är inte rimligt att bidraget fortfarande ligger kvar på samma nivå som då det var föremål för en tillfällig sänkning, detta borde därför bli föremål för en översyn.

6.9 Arbetsgivaravgifter inom ideella organisationer

Idrottsrörelsen har länge haft ett mycket förmånligt avtal som säger att föreningar inte behöver betala någon arbetsgivaravgift på utbetald ersättning om ersättningen till en idrottsutövare under ett kalenderår understiger ett halvt prisbasbelopp, eller om ersättningen till någon annan än idrottsutövare under ett kalenderår understiger 1 000 kronor. Till idrottsutövare räknas bland annat en aktiv idrottsman/kvinna, tränare och tävlingsfunktionär, men däremot inte till exempel kanslipersonal eller vaktmästare.

Med detta undantag har idrotten en stor förmån som betyder mycket för rörelsens verksamhet och utveckling. En översyn av detta stöd till idrottsrörelsen bör göras i syfte att låta det omfatta alla ideella organisationer.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 6 oktober 2009

Stefan Attefall (kd)